

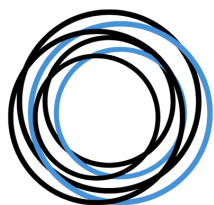

FUNDACJA
NIE WIDĄĆ PO MNIE

DLA RODZICÓW I NAUCZYCIELI

Uwrażliwienie na szczególne potrzeby dziecka

FUNDACJA
NIE WIDĄĆ PO MNIE

COPYRIGHT © FUNDACJA NIE WIDĄĆ PO MNIE 2023

Tytuł: Uwrażliwienie na szczególne potrzeby dziecka

ISBN: 978-83-67802-35-2

Autor: Katarzyna Warchoł-Biedermann

Korekta: Urszula Szybowicz

Korekta składu: Kamila Olejnik

Kolaże w książce: zdjęcia iStock, kolaż Marcin Czaja

Skład: Marcin Czaja

SP ZOZ Centrum Leczenia Dzieci
i Młodzieży w Zaborze
ul. Zamkowa 1
66-003 Zabór
NIP: 973-058-82-81
REGON: 970774176
KRS: 0000004995

Województwo Lubuskie
Departament Ochrony Zdrowia
Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Lubuskiego
w Zielonej Górze
ul. Podgórna 7
65-057 Zielona Góra
NIP: 973-05-90-332
REGON: 970770089

Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży w Zielonej Górze
ul. Monte Cassino 21B, 65-561 Zielona Góra, kontakt@poradniapozytywka.pl

---

Partnerski projekt „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży w Zielonej Górze” realizowany od 01.01.2021r. do 30.06.2023r.
w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 i współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Spis treści

- 1** — **Wprowadzenie**
- 2** — **Co to są specjalne potrzeby edukacyjne?**
- 3** — **Co to znaczy niewidomy lub słabowidzący?**
- 4** — **Jak dysfunkcja wzroku wpływa na komunikację?**
- 5** — **Dziecko z zaburzeniami wzroku w klasie. Wskazówki dla nauczycieli**
- 6** — **Podział zaburzeń słuchu**
- 7** — **Dziecko z zaburzeniami słuchu w szkole i na lekcji. Wskazówki dla nauczycieli.**
- 8** — **Podsumowanie**

Wprowadzenie

W tym opracowaniu podejmujemy temat dzieci ze szczególnymi potrzebami, koncentrując się na komunikacji z nieletnimi z niepełnosprawnością wzroku i słuchu. Z danych epidemiologicznych wynika, że **na całym świecie poważne zaburzenia widzenia ma około 3% dzieci, a słuchu nawet 15%**.

Obecnie coraz więcej nieletnich z niedosłuchem lub z dysfunkcją wzroku uczęszcza do szkół i przedszkoli. Zjawisko to można zaobserwować na całym świecie – także w Polsce. Z jednej strony dzieci te są takie same jak ich rówieśnicy. Chcą przede wszystkim czuć się bezpiecznie, mieć kolegów, być lubianymi i zdobywać wiedzę. Z drugiej strony – **niepełnosprawność wzroku lub słuchu wpływa na naukę oraz na to, jak się komunikują**. Zalicza się ich do grupy uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Zadanie, które stoi przed nauczycielami, polega nie tylko na dostosowaniu treści, form i metod pracy do ich potrzeb, ale również na wypracowaniu z nimi skutecznej komunikacji.

Co to są specjalne potrzeby edukacyjne?

Pojęcie to po raz pierwszy użyto w 1978 roku. Obecnie istnieje szereg definicji wyjaśniających ten termin.

Według jednej z nich dziecko ma specjalne potrzeby edukacyjne, jeśli pojawiają się trudności w uczeniu się lub niepełnosprawność, która wpływa na proces przyswajania wiedzy.

Inna definicja zakłada po prostu, że są to osoby z większymi trudnościami uczenia się niż rówieśnicy.

Problemy te powodują, że nie mogą poradzić sobie z wymaganiami programu edukacyjnego. Mogą kontynuować naukę, ale konieczne jest wsparcie ze strony odpowiednio przygotowanej kadry pedagogicznej, która wykorzystuje metody dostosowane do ich potrzeb, możliwości i ograniczeń.

Co to znaczy niewidomy lub słabowidzący?

W odniesieniu do osób z dysfunkcjami wzroku używa się różnych terminów, takich jak osoba niewidoma, ociemniała lub słabowidząca. Wyjaśniamy je tutaj.

Osoba niewidoma

nie widzi od urodzenia lub utraciła wzrok przed 5. rokiem życia.

Osoba ociemniała

z różnych przyczyn utraciła wzrok po 5. roku życia. Może ona pamiętać, jak wyglądają przedmioty wokół niej. Część z osób ociemniałych, jak również niewidomych ma poczucie światła.

Osoba słabowidząca

to taka, która ma bardzo ograniczone pole widzenia i/lub znacznie osłabioną ostrość wzroku. Oznacza to, że nie widzi obiektów znajdujących się przed jej oczami. Mimo posiadania okularów korekcyjnych ma trudności z wykonywaniem czynności dnia codziennego, takich jak czytanie lub pisanie. Widzenie poprawia stosowanie lupy, odpowiedni kontrast czy powiększona czcionka.

Jak dysfunkcja wzroku wpływa na komunikację?

Istnieje stereotypowe przekonanie, że dzieci z wrodzoną dysfunkcją wzroku ze względu na dobrze rozwiniętą pamięć słuchową szybciej uczą się języka ojczystego i języków obcych niż dzieci dobrze widzące.

Badania wskazują jednak, że poważna dysfunkcja wzroku, nawet jeśli jest zmianą izolowaną, może mieć negatywny wpływ na rozwój umiejętności językowych, w tym rozwój pojęć u dzieci.

Osoby zdrowe uczą się nazw nowych przedmiotów z wykorzystaniem wzroku. Na przykład wskazują przedmiot, a opiekun wymawia jego nazwę. Słysząc mowę innych, mogą odnieść to, co słyszą do tego, co widzą.

Tymczasem osoba z dysfunkcją wzroku słyszy głosy innych, ale nie może ich odnieść do bodźców wzrokowych i poznaje przedmioty, wykorzystując zmysł dotyku, zapachu i słuchu.

Zwraca się uwagę na to, że w komunikacji z dziećmi z dysfunkcją wzroku szczególną uwagę należy zwrócić na szczegółowe opisywanie przedmiotów i zdarzeń. Dzięki temu lepiej rozumieją one związek między mową a otaczającym światem.

Trudnością może być dla dziecka również łączenie i dopasowanie (integracja) informacji napływających od innych, którzy widzą dobrze. Z badań wynika, że chociaż nauka składni i gramatyki języka ojczystego u dzieci z wrodzoną niepełnosprawnością wzroku przebiega podobnie jak u rówieśników, ich język jest bardziej zorientowany na siebie. Ponadto słowa mogą nabierać innego znaczenia, w szczególności jeśli są to zwroty wieloznaczne.

Dysfunkcja wzroku ma wpływ nie tylko na myślenie o świecie, ale również na postrzeganie relacji między ludźmi i/lub przedmiotami oraz związki przyczynowo–skutkowe między zjawiskami.

Takie dzieci mogą różnić się od zdrowych również pod względem wykorzystywania mowy ciała i komunikacji niewerbalnej. Wynika to z tego, że prawdopodobnie nie w pełni lub inaczej niż pozostałe osoby rozumieją znaczenie sygnałów niewerbalnych (uśmiechu, mówienia z określoną głośnością, postawy ciała lub ruchów dłoni) w komunikacji między ludźmi. Ponadto, chociaż dzieci niedowidzące mogą być bardziej świadome obecności wskazówek dźwiękowych w rozmowach, niekoniecznie poprawnie rozumieją ich znaczenie. Nie tylko nie widzą niewerbalnych sygnałów społecznych ze strony innych, ale mogą także nie zdawać sobie sprawy z tego, że ich mowa ciała (gesty, mimika, ton i intonacja głosu) wpływa na innych lub ciałem mogą komunikować coś, co nie ma nic wspólnego z tym, co myślą, czują i doświadczają.

Dysfunkcja wzroku sprawia również, że dziecko nie ma wcale lub ma bardzo ograniczone możliwości uczenia się przez obserwację takich zachowań, jak utrzymywanie kontaktu wzrokowego lub wzajemny uśmiech. Dziecko na przykład siedzi ze spuszczoną głową, co dla osób widzących jest wyrazem obniżonego nastroju.

U dzieci niewidomych od urodzenia zwraca się uwagę na pewne zachowania, które mogą być błędnie interpretowane jako objawy autyzmu wczesnodziecięcego.

Na przykład, występują u nich stereotypie ruchowe, takie jak trzepotanie rękami, kołysanie się lub obracanie.

Zachowania te mogą wynikać z nieodpowiedniej liczby bodźców, a nie z autyzmu. Innym zachowaniem, które może robić wrażenie "dziwnego", jest chodzenie wokół w drzwiach obrotowych. Dziecko kręci się, ponieważ nie wie, gdzie jest wejście, a gdzie wyjście. Ponadto, często pojawiają się problemy z integracją z rówieśnikami. Nie oznacza to jednak, że dzieci z zaburzeniem mają autyzm. Może to być spowodowane tym, że przy nawiązywaniu znajomości nie mogą wykorzystać wzroku i nie wiedzą, jak przyjaciół znaleźć. Trzecim zjawiskiem, na które zwraca się uwagę, jest fakt, że dzieci z zaburzeniami widzenia są znacznie częściej niż zdrowe narażone na zaburzenia lękowe. Obecnie badacze zaznaczają, że w pracy z nimi należy kłaść nacisk na rozwijanie strategii radzenia sobie z lękiem.

Interpretacja zachowań dziecka z niepełnosprawnością wzroku wymaga więc bardzo dużej dokładności i ostrożności w wyciąganiu wniosków. Podkreśla się, że diagnozę powinni przeprowadzać klinicyści, którzy nie tylko znają objawy autyzmu, ale rozumieją, jak zaburzenie widzenia wpływa na zachowanie.

Dziecko z zaburzeniami wzroku w klasie.

Wskazówki dla nauczycieli

Część dzieci z zaburzeniami wzroku pobiera naukę w klasie, która jest przeznaczona dla dzieci dobrze widzących. Dowiedz się, co możesz zrobić, aby wyniosły one z lekcji jak najwięcej, aby miały pozytywny obraz samych siebie, czuły się jak najbardziej niezależne i szczęśliwe w społeczności klasowej i szkolnej.

Kiedy wchodzisz do pomieszczenia, w którym jest dziecko, zawsze przedstawiaj się (np. "jestem nauczycielem od geografii", "Anna Nowak, nauczycielka od języka polskiego" albo "Tadeusz Kowalski").

Podobnie postępuj, kiedy z tego pomieszczenia wychodzisz. (np. "Anna Nowak, wychodzę"). Dziecko nie widzi, że wyszedłeś. Może się zaniepokoić, kiedy coś powie, a ty nie odpowiesz.

Podobnie postępuj, kiedy mijasz je na korytarzu szkoły. Możesz na przykład powiedzieć: "Dzień dobry, Anna Nowak, nauczycielka od języka polskiego, za godzinę mamy lekcję" lub coś podobnego. Pamiętaj, że osoba z dysfunkcją wzroku najprawdopodobniej nie rozpozna Cię i nie powie "Dzień dobry" jako pierwsza. Zachęć innych, aby postępowali podobnie. To sprawi to, że klasa będzie bardziej zgrana.

Zwracając się do dziecka, używaj jego imienia! Kiedy zwracasz się do ucznia z zaburzeniami wzroku, mów do niego po imieniu (np. "powiedz Magda, kto napisał "Potop"?). To sprawi, że nie będzie zastanawiać się, czy pytanie skierowane jest do niego, czy do kolegi. Pamiętaj, że on nie wie, na kogo się patrzysz. Zaimek "ty" może się donosić do każdego w klasie. Kiedy użyjesz imienia, zyska pewność, że rozmawiasz z nim/nią, a nie z kimś innym.

Nie obawiaj się używać słów odnoszących się do wzroku! Nie unikaj stwierdzeń typu "widzicie", "zobaczcie", "spójrzcie" Słowa te powinny znaleźć się w słowniku osób z dysfunkcją wzroku.

Mniej gestykuluj, a więcej mów! Kiedy piszesz na tablicy, wypowiadaj to, co piszesz. Dzięki temu uczeń będzie lepiej zorientowany, co się dzieje na lekcji. Staraj się jak najbardziej ograniczyć używanie pojęć, takich jak "tam" i "tu". Dla dziecka z dysfunkcją wzroku określenia te niewiele znaczą. Zamiast tego wybieraj słowa, które odnoszą się do miejsca, takie jak "nad", "pod", "po waszej lewej/prawej stronie" lub "obok".

Nie pytaj się ucznia, czy coś widzi! Uczniowie słabowidzący trochę widzą, ale nie widzą wystarczająco dokładnie. Pracując z nimi, pewnie często wykorzystujesz pomoce takie jak plansze wypukłe. Zamiast pytać "czy widzisz na planszy zwierzęta?", poproś "znajdź na planszy zwierzęta".

Uczeń powinien usiąść w takim miejscu, gdzie widzi najlepiej! Najczęściej jest to pierwsza ławka. Może to być jednak niewystarczające. Niepełnosprawność wzroku wynika przecież z różnych przyczyn, takich jak obniżenie ostrości wzroku, ubytek centralnego pola widzenia lub obwodowe ubytki pola widzenia. W różny sposób więc wpływa to na widzenie. Jeśli na przykład uczeń widzi lepiej okiem prawym, to prawdopodobnie najlepiej będzie, jeśli zajmie miejsce po lewej stronie klasy tak, aby światło za oknem nie utrudniało mu widzenia.

Wybieraj kontrastowe kolory. Jeśli tło jest białe, postaw na czarne lub czerwone pisaki. Jeśli podłoga ma ciemny kolor, wybieraj piłąkę, której barwa będzie dobrze widoczna na takim tle (np. koloru białego).

Jak dobierać kontrastowe kolory?

- Największy kontrast dają czerń i biel (najlepszy jest ciemny pisak na białym lub kremowym tle).
- Lepiej nie łącz ciemnych barw (np. fioletowego i brązowego).
- Unikaj również zestawiania białego lub szarego z innymi jasnymi kolorami oraz łączenia pasteli.
- Używaj jasnych i kolorowych przedmiotów do codziennych czynności.
- Wykorzystaj taśmę maskującą, jeśli przedmiot (np. wieszak, na którym uczeń ma powiesić kurtkę) ma być podświetlony.

Pomyśl o typoskopie! Uczniom słabowidzącym podczas czytania może - oprócz lupy - przydać się typoskop. Jest to tarcza do czytania wykonana z czarnego materiału lub kartonu. W środku typoskopu jest biały prostokąt, w którego środku widać linijki tekstu. Ciemna barwa przyrządu sprawia, że nie odbija się od niego światło. Czytanie z nim jest łatwiejsze, bo uczeń nie przeskakuje wzrokiem z linijki na linijkę. Uczniowie mogą samodzielnie wykonać typoskop na zajęciach z techniki lub kółka plastycznego.

Zwróć uwagę na oświetlenie. Część dzieci ze słabym wzrokiem jest bardzo uwrażliwiona na światło i neonowe, odblaskowe kolory. Jeśli twoja klasa jest bardzo nasłoneczniona, to zastanów się, czy nie byłoby dobrze, gdyby uczeń usiadł tyłem do okna lub tak, aby nic nie świeciło mu w oczy. W takich sytuacjach pomaga również czapka z daszkiem lub okulary przeciwsłoneczne. Zachęć dziecko do ich noszenia (nawet tylko na czas zajęć). Niektórym słabowidzącym światło nie przeszkadza i lubią dobrze oświetlone miejsca. W takich przypadkach zaleca się, aby w miarę możliwości pozwolić im przebywać w pobliżu naturalnego oświetlenia (okien). Dla nich najlepsze będą lampy typu "gęsia szyja". Umieść taką za ramieniem dziecka, po przeciwnej stronie niż dominująca ręka (czyli taka, którą pisze) lub po stronie silniejszego oka.

Bądź przewodnikiem dziecka. Jeśli idąc prowadzisz dziecko młodsze, zachęć je, aby trzymało cię za palce lub nadgarstek, tak jak mu wygodnie. Najczęściej wystarczy, jeśli to ono będzie cię za te palce trzymało, ty jego trzymać nie musisz. Jeśli uczeń lub uczennica są w wieku nastoletnim, to mogą wziąć cię pod prawy lub lewy łokieć. Mogą też iść z tyłu, trzymając dłoń na twoim ramieniu. W starszych klasach przewodnikiem ucznia może być też rówieśnik. Zastanów się, czy nie byłoby dobrze dobrać przewodnika, który jest podobnego wzrostu.

Wszystko na swoim miejscu! Dzieci z dysfunkcją wzroku są najszczęśliwsze, jeśli swoje rzeczy mogą znaleźć tam, gdzie je ostatnio zostawiły. Jeśli w klasie coś się zmieni, to pokaż uczniowi, najlepiej kładąc mu dłoń pod dłoń i kierując nią. Jeśli komputer lub klawiatura jest w innym miejscu, to poprowadź jego rękę, żeby mógł je później zlokalizować.

Zwracaj uwagę na ton głosu i nie mów za głośno. Istnieje obiegowe przekonanie, że osoby, które gorzej widzą, zwykle lepiej słyszą. I vice versa: niektórzy twierdzą, że osoby z niedosłuchem lepiej widzą. W rzeczywistości jednak nie jest to wcale tak powszechne zjawisko. U niektórych osób z dysfunkcją wzroku rozwija się nawet niedosłuch, choćby związany z wiekiem. Jednak nie zmienia to faktu, że słuch dla nich jest jednak "ważniejszy", ponieważ zastępuje wzrok. Bodźce słuchowe znaczą dla nich więcej niż dla pozostałych. Z tego powodu, kiedy mówimy do osoby, która dobrze nie widzi, powinniśmy zwracać szczególną uwagę na to, czy nie mówimy za głośno i czy ton naszego głosu jest odpowiedni. Może ona bowiem być bardzo uwrażliwiona i szybko wyczuje w nim zniecierpliwienie. Nawet lekko podniesiony ton dla niej będzie krzykiem i może na niego reagować tak, jak my reagujemy na głośny krzyk innej osoby. Podobnie w przypadku zapachu. Taki, który ty ledwo czujesz, jest silny dla osoby z dysfunkcją wzroku. Jeśli wytarłeś stół na sucho, to i tak może ona mieć poczucie, że powierzchnia jest w dalszym ciągu wilgotna.

Podział zaburzeń słuchu

Oceniając zaburzenia słuchu, bierze się pod uwagę szereg kryteriów, takich jak: czas wystąpienia, przyczynę lub natężenie zmian.

Wrodzona lub nabyta dysfunkcja słuchu, która pojawia się zanim dziecko zacznie mówić (w okresie przedjęzykowym), ma bardziej zauważalny wpływ na jego rozwój **niż niedosłuch nabyty** w okresie uczenia się mowy (między 2. a 7. rokiem życia) lub po 7. roku życia, kiedy kilkulatek zwykle umie już dobrze mówić.

Ogólnie można wyróżnić niedosłuch lekkiego, średniego, znacznego i głębokiego stopnia.

Dziecko z lekkim niedosłuchem nie w pełni rozumie głoski (w szczególności o wysokim tonie) i wyrazy. Zwykle jednak dobrze usłyszy rytm i intonację oraz to, co nauczyciel mówi w klasie. Jednak najczęściej trudno jest mu poradzić sobie w hałasie.

Dzieci z niedosłuchem średniego stopnia są w stanie usłyszeć głośną rozmowę. W pracy z nimi zaleca się dopasowanie aparatu słuchowego, a u dzieci z głębokim – implant ślimakowy.

Osoby z niedosłuchem uczą się nowych słów wolniej niż rówieśnicy.

Dosyć łatwo jest im nauczyć się określić namacalnych przedmiotów lub odnoszących się do cech widzialnych, takich jak pies, drzewo, dziewczyna lub żółty. Natomiast trudność może im sprawiać zrozumienie słów abstrakcyjnych (np. radość lub szczęście) albo wieloznacznych (np. para, pokój, rakieta). Częściej mówią za pomocą zdań pojedynczych niż złożonych oraz unikają zdań w trybie warunkowym. W pracach wskazuje się, że może u nich dojść do opóźnionego rozwoju mowy, a wymowa jest nieco zmieniona. Czasem opuszczają końcówki wyrazów i nie słyszą dobrze swojego głosu. Mogą więc być zbyt głośni lub za cisi, na co zwraca uwagę otoczenie. **Małoletni z niedosłuchem mogą wiele osiągnąć i zaprzyjaźnić się z innymi, ale potrzebują pomocy ze strony szkoły, rodziców oraz innych osób w otoczeniu.**

Czasem dorośli w otoczeniu dzieci z lekkim lub średnim niedosłuchem nie zdają sobie sprawy z istnienia problemu. Zwróć uwagę na następujące zachowania, które mogą wynikać z niedosłuchu.

Dziecko często prosi o powtórzenie tego, co ktoś powiedział.

Nie odpowiada, kiedy wypowiadasz jego imię lub błędnie odpowiada na proste pytania.

Niespodziewanie zaczyna wymawiać wyrazy inaczej niż rówieśnicy.

Często prosi o podgłoszenie, kiedy słuchacie muzyki lub oglądacie film w klasie.

Jeśli je zauważysz, porozmawiaj z rodziną dziecka i zasugeruj przeprowadzenie stosownego badania. Oczywiście, może okazać się, że to nie są zaburzenia słuchu, ale czasem naprawdę lepiej "dmuchać na zimne".

Dziecko z zaburzeniami słuchu w szkole i na lekcji.

Wskazówki dla nauczycieli.

Kiedy tłumaczysz coś, stań twarzą do klasy. Umożliwi to czytanie z ust i bardziej trafne odgadywanie (domyślanie się) tego, co chcesz powiedzieć. Jeśli chodzisz po klasie, jesteś gorzej słyszalny, choćby dlatego, że czasem obracasz się tyłem do ucznia.

Bardzo wyraźnie wymawiaj głoski bezdźwięczne, takie jak s, ś, sz, f, t lub k. Są one z natury gorzej słyszalne i mniej zrozumiałe niż dźwięczne (odpowiednio z, ż, ź, q, d, g). Staraj się mówić wyraźnie, a nie głośniej.

Uśmiechaj się i nawiązuj kontakt wzrokowy z dzieckiem. To dla ucznia sygnał, że wszystko jest w porządku. Naucz się kilku wyrażen w polskim języku migowym.

Osoby słyszące są przyzwyczajone do otaczającego je hałasu i nie zwracają na niego uwagi. Zgiełk powoduje jednak, że nie są w stanie rozpoznać tego, kto się wypowiada i co jest tematem jego wypowiedzi. **Zanim zaczniesz mówić do dziecka, zwróć uwagę na odgłosy wokół, które powodują, że nie można cię zrozumieć.** Na lekcji powinna mówić tylko jedna osoba na raz. Jeśli wypowiada się kilkoro uczniów jednocześnie, uczeń z niedosłuchem nie jest w stanie ich zrozumieć.

Zwróć uwagę na pracę w grupach. Osoby z niedosłuchem ogólnie dobrze czują się w mniejszych zespołach. Im więcej członków, tym większy hałas. To może powodować ich wycofywanie się z aktywnego udziału w lekcji lub z rozmowy w czasie spotkań towarzyskich.

Dziecko powinno wybrać miejsce, w którym najlepiej słycać nauczyciela i wypowiedzi kolegów i koleżanek. Jeśli czyta z ust, to niech siedzi tam, gdzie światło słoneczne nie świeci mu w oczy. Zastanów się, czy nie można ustawić krzeseł w podkowę lub w koło, bo siedząc w ten sposób widać wszystkie twarze i można czytać z ust.

Zachęcaj ucznia z niedosłuchem do zadawania pytań i wyrażania próśb. To sprawi, że będzie się czuł w klasie dobrze, miał większą motywację do nauki i więcej zapamięta. Zapytaj, czy mógłbyś dotknąć jego ręki, jeśli będziesz chciał, aby na ciebie spojrział.

Zwróć uwagę na przygotowanie notatek. Uczniowie z niedosłuchem, podobnie jak niedowidzący, zwykle nie są w stanie jednocześnie słycać nauczyciela i zapisywać tego, co mówi.

Podsumowanie

Spójrz się na świat inaczej i zobacz szerszą rzeczywistość. Zastanów się, co myślisz o dziecku niedowidzącym lub niedosłyszącym w twojej klasie – na temat jego możliwości i szans na sukces w życiu. A teraz wyobraź sobie, że masz w klasie podobnie zdolnego ucznia, który widzi i słyszy dobrze. Czy myślisz o jego przyszłości inaczej?

Niepełnosprawność wzroku i słuchu ma pewien wpływ na życie dziecka, ale nie oznacza, że ta osoba nie zazna w życiu szczęścia lub będzie zawsze zależna od innych. Wiele z nich żyje samodzielnie, zakłada rodziny i daje sobie radę.

Obecnie osoby z dysfunkcją wzroku i słuchu mogą funkcjonować prawie tak jak osoby, które widzą dobrze. Dzięki różnym udoskonaleniom technicznym mogą pracować i cieszyć się życiem tak jak inni. Być może prawdą jest sformułowanie, które mówi, że "wszystkie ograniczenia są w naszej głowie".

Wybrane piśmiennictwo

1. Ishtiaq R, Chaudhary MH, Rana MA, Jamil AR. Psychosocial implications of blindness and low vision in students of a school for children with blindness. *Pak J Med Sci.* 2016 Mar-Apr;32(2):431-4. doi: 10.12669/pjms.322.8737. PMID: 27182255; PMCID: PMC4859038. <https://pzn.org.pl/osoba-niewidoma-slabowidzaca-czy-ociemniala-definicje-pod-lupa/#:~:text=Przypomnijmy%2C%20%20%20%20%20osoba%20bez%20dysfunkcji,z%20wykonywaniem%20czynno%20%20%20%20dnia%20codziennego>.
2. Kunisue K, Fukushima K, Kawasaki A, Maeda Y, Nagayasu R, Kataoka Y, Kariya S, Fukutomi Y, Takami H, Nishizaki K. Comprehension of abstract words among hearing impaired children. *Int J Pediatr Otorhinolaryngol.* 2007 Nov;71(11):1671-9. doi: 10.1016/j.ijporl.2007.06.015. Epub 2007 Sep 4. PMID: 17765326.
3. Lachowska M.: Diagnostyka różnicowania zaburzeń słyszenia. *Neurologia po Dyplomie* 2012, 7, 47-63.
4. Roland L, Fischer C, Tran K, Rachakonda T, Kallogjeri D, Lieu JE. Quality of Life in Children with Hearing Impairment: Systematic Review and Meta-analysis. *Otolaryngol Head Neck Surg.* 2016 Aug;155(2):208-19. doi: 10.1177/0194599816640485. Epub 2016 Apr 26. PMID: 27118820; PMCID: PMC5293136.
5. Yekta A, Hooshmand E, Saatchi M, Ostadimoghaddam H, Asharlous A, Taheri A, Khabazkhoob M. Global Prevalence and Causes of Visual Impairment and Blindness in Children: A Systematic Review and Meta-Analysis. *J Curr Ophthalmol.* 2022 Apr 16;34(1):1-15. doi: 10.4103/joco.joco_135_21. PMID: 35620376; PMCID: PMC9128433.

0 Fundacji

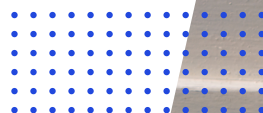
Pogorsząca się sytuacja związana ze zdrowiem psychicznym społeczeństwa zmotywowała nas do spojrzenia na problem od strony zdrowia publicznego, którego niezwykle istotnym i ważnym elementem jest aspekt psychiczny.

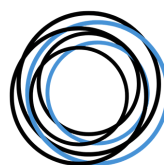
Z potrzeby mówienia otwarcie o problemach i osvajania społeczeństwa z tematami zdrowia psychicznego zrodziła się koncepcja Fundacji Nie Widać Po Mnie.

Celem Fundacji jest budowanie świadomości z zakresu zdrowia publicznego z nastawieniem na zdrowie psychiczne i zaburzenia psychospołeczne wśród Polaków, a także wspieranie rodziców, placówek oświatowych i ochrony zdrowia, budowanie świadomości z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży oraz edukacja w zakresie szybkiego reagowania na pojawiające się trudności i kryzysy.

Fundacja obejmuje także swoim wsparciem personel medyczny. Organizujemy szkolenia z zakresu wsparcia psychologicznego, wypalenia zawodowego, mobbingu i komunikacji z pacjentem wśród personelu medycznego, który szczególnie teraz zgłasza wypalenie zawodowe i problemy ze zdrowiem psychicznym.

www.niewidacpomnie.org

FUNDACJA
NIE WIDĄĆ PO MNIE